

Чехута М.О.,

*курсант факультету підготовки
фахівців для органів досудового
розслідування Дніпропетровського
державного університету
внутрішніх справ*

Науковий керівник:

Завгородня Ю.С.,

*кандидат юридичних наук,
старший викладач кафедри теорії
та історії держави і права
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ*

ПРАВА ЛЮДИНИ: ГОРИЗОНТАЛЬНИЙ ЧИ ВЕРТИКАЛЬНИЙ ВИМІР?

Права людини є тією темою, яка постійно перебуває в центрі увазі науковців, зокрема у сфері права. В науковій та навчальній юридичній літературі права людини визначаються по-різному. При цьому до недавнього часу у визначеннях досліджуваного поняття йшлося про закріплення прав людини у текстах нормативно-правових актів, про їх визнання державою. Саме таке розуміння прав людини і донині переважає у більшості українців. Ця теза підтверджується результатами загальнонаціонального дослідження, проведеного Фондом «Демократичні ініціативи» ім. Ілька Кучеріва. Так, на думку українців найбільші порушники прав людини – це «народні депутати і Верховна Рада в цілому, Президент України, кримінальні структури, уряд України та місцева влада. Такий набір суб'єктів може бути свідченням того, що у відповідях на це запитання відбивається загальна незадоволеність економічною ситуацією та діяльністю владних органів, а не безпосереднє порушення конкретних прав» [1, с. 54]. Таке розуміння прав людини не відповідає західній правовій традиції, у межах якої права людини розглядаються у горизонтальній площині: вони є «правилами, котрі діють між людьми та державою й державними органами. Тому бізнес, кримінальні структури та самі громадяни не можуть виступати порушниками прав людини. Ці структури можуть сприяти порушенню прав людини, однак відповідальність за це завжди несуть органи влади, котрі повинні докладати максимум зусиль для їх гарантування та захисту» [1, с. 54].

З наведеного можна зробити висновок про те, що з погляду теорії прав людини фактичним їх порушником є державні органи, зокрема органи державної виконавчої влади, у тому числі й так звані правоохоронні органи. Саме вони безпосередньо порушують права людини. Органи державної законодавчої влади не є безпосередніми порушниками прав людини (якщо мова йде про

повноваження парламенту, а не про особисту поведінку окремих депутатів).

Вертикальність прав людини зумовлює те, що основним їх адресатом, тобто зобов'язаним суб'єктом, є саме держава. «Права людини є можливостями осіб і одночасно вимогами щодо держав, які вони повинні втілювати на законодавчому рівні, забезпечувати на рівні правосуддя й адміністративної практики. Для того, щоб орієнтуватися, які саме вимоги до держав включають права людини, діє система міжнародних стандартів» [2, с. 32] – зазначає Ю.С. Разметаєва.

Слід акцентувати увагу, що міжнародні стандарти українці сприймають переважно як високий рівень забезпечення прав людини, однак, це не так. Міжнародні стандарти у сфері забезпечення прав людини є самим мінімальним набором прав людини, які мають бути реалізовані у кожній державі. Національний рівень має бути значно вищим, лише за цих умов можна стверджувати, що органи публічної влади виконують свої зобов'язання у сфері прав людини.

Ураховуючи наведене вище слід погодитись з розумінням прав людини як «певних можливостей (надбань), необхідних для існування та розвитку особи, що визнаються невід'ємними, мають бути загальними та рівними для кожного, забезпечуватися і захищатися державою в обсязі міжнародних стандартів [3, с. 91].

Загалом, обов'язки держави у сфері прав людини передбачають:

- 1) повагу прав людини;
- 2) забезпечення прав людини;
- 3) захист прав людини

Щодо горизонтального виміру прав людини, то на сьогодні західна правова традиція не розглядає цей аспект. Як вдало зазначає Ю.С. Разметаєва: «адресованість прав іншим особам є спірним питанням. У межах горизонтального виміру прав, набувають популярності ідеї про зв'язаність правами людини приватних суб'єктів, або тих, що знаходяться у перетині приватного й публічного сектору, як організації та корпорації» [2, с. 32].

Таким чином, права людини на сьогодні розглядаються через вертикальний зріз, який передбачає, що їх адресатом є держава: саме держава зобов'язана забезпечувати права людини, тому нереалізованість прав людини – це невиконання державою своїх зобов'язань.

Використані джерела:

1. Що українці знають і думають про права людини: загальнонаціональне дослідження / [І. Бекешкіна, Т.Печончик, В.Яворський та ін.]; під заг. ред. Т. Печончик. Київ, 2017. 308 с.
2. Разметаєва Ю.С. Доктрина та практика захисту прав людини : навчальний посібник / Ю. С. Разметаєва. Київ: ФОП Голембовська О.О., 2018. 364 с.
3. Теорія держави і права : підруч. / кол. авт. ; кер. авт. кол. канд. юрид. наук, проф. Ю.А. Ведерніков. 3-є вид. перероб. і доп. Дніпропетровськ : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2016 ; Ліра ЛТД. 468 с.